

Gonzalez

PHILOSOPHIA
ELEMENTARIA

3

B2185

G6

v. 3

1894

004-12

1080014427

EX LIBRIS

HEMETHERII VALVERDE TELLEZ

Episcopi Leonensis

PHILOSOPHIA ELEMENTARIA.

PHILOSOPHIA ELEMENTARIA

AD USUM

ACADEMICÆ AC PRÆSERTIM ECCLESIASTICÆ JUVENTUTIS
OPERA ET STUDIO

EMMI. AC RMI.

D. D. FR. ZEPHYRINI GONZALEZ

CARDIN. S. R. E., ORD. PRÆDICATORUM

VOLUMEN TERTIUM
ETHICAM ET HISTORIAM PHILOSOPHIAE
COMPLECTENS

SEPTIMA EDITIO

APUD NOV. LIB. SANCTI JOSEPH
MATRITI

VIA VULGO DICTA ARENAL, 20
ANN. MDCCCXCIV

UNIVERSIDAD DE LEON

Biblioteca Universitaria

Biblioteca Universitaria

FONDO BIBLIOTECARIO
40128

B2185

96

V.3

1894

Auctor sibi reservat jura proprietatis ad normam legum.

FONDO CEMETERIO
VALVERDE Y TELLEZ

TYPIIS VIDUÆ AC FILIÆ GÓMEZ FUENTENEbro,
VIA VULGO DICTA BORDADORES, 10.

LIBER SEPTIMUS.

ETHICA SIVE PHILOSOPHIA MORALIS

Mos est receptus ab his, qui quamlibet philosophiæ partem aggrediuntur, ad legentes præfari. Quoniam vero ejusmodi præfationes vaga quædam, atque exinde parum utilia, ut plurimum, continent, nos, quibus religio est brevitati simul et utilitati consulere, præfari malumus de ipsius Ethicæ notione, natura, proprietatibus, discrimine ab aliis, et divisione. Unde sit

CAPUT PROÆMIALE

DE ETHICA UNIVERSIM SPECTATA

§ I

De notione et existentia moralis scientiæ.

«Moralis scientiæ proprium est, ait D. Thomas¹, considerare operationes humanas, secundum quod sunt ordinatæ ad invicem et ad finem.» Ex quibus verbis colligere licet, quod moralis scientia, universim accepta, definiri possit: *Ea Philosophiæ pars, quæ disserit de actibus humanis, prout ad finem consentaneum certis morum regulis dirigi possunt.*

¹ 1.º *Ethic.*, lect. 1.^a
TOMUS III.

1
009672

Ubi notandum, *actus humanos*, quos dirigendos Ethica suscipit, non esse actus quoslibet ab homine egredientes sive ab homine exercitos, sed illos tantum, qui ab homine, qua *rationali*, sive per rationem et liberam voluntatem agente, oriuntur. Namque, ut aptissime observat D. Thomas, actio- num, quæ ab homine procedunt, illæ solæ proprie dicuntur *humanæ*, quæ sunt proprie hominis, in quantum est homo. Differt autem homo ab irrationalibus creaturis in hoc, quod est suorum actuum dominus..... Est autem homo dominus suorum actuum per rationem et voluntatem, unde et liberum arbitrium esse dicitur *facultas voluntatis et rationis*. Illæ ergo actiones proprie humanæ dicuntur, quæ ex voluntate delibera- rata procedunt. Si quæ autem aliæ actiones (ut actiones, vel functiones vitæ vegetativæ) homini convenient, possunt dici quidem *hominis* actiones, sed non proprie *humanæ*, cum non sint hominis, in quantum est homo.»

Ex hac moralis philosophiæ notione infertur: 1.º sum- mam esse ejusdem utilitatem et præstantiam; siquidem, ejus munus est dirigere et ordinare actiones humanas, quibus homo virtutem in præsentī, beatitudinem vero in altera vita asse- qui potest. Queis adde tritam Socratis et Platonis hanc sen- tentiam: «*Ad illa quisque bonus est, ad quæ est sapiens; ad illa malus, ad quæ ignorans*»¹.

2.º Existentiā libertatis esse conditionem necessariam existentiæ moralis philosophiæ; quam proinde e medio tollunt

a) *Fatalistæ*, qui universa, quæ in mundo et homine eve- niunt, fataliquadam necessitate evenire contendunt; ubi enim deficit actio humana seu deliberata, deficit quoque possibili- tas directionis moralis ejusdem ad finem.

b) *Pantheistæ*, apud quos nulla existit, aut existere po- test vera libertas, cum homo æque ac mundus sint mani- festationes seu evolutiones necessariæ substantiæ diviniæ.

3.º Moralem scientiam *practicam* esse; quandoquidem,

¹ *Op. Plat. cum comment. Mars. Fic.*, p. 200.

et actiones humanæ, circa quas versatur, essentialiter prac- ticæ existunt; et ulterius per hanc scientiam obtinet homo earumdem cognitionem, non modo speculativam, sed et *di- rectivam*.

§ II

De objecto et principiis Ethicæ.

Liquet ex præcedenti paragrapho, objectum totale et adæ- quatum, quod etiam *attributionis* ab Scholasticis appellatur, moralis scientiæ esse *actiones humanas et ad finem ordina- tas*, vel quatenus ordini morali subjiciuntur; unde et D. Tho- mas: «Subjectum moralis philosophiæ est operatio humana ordinata in finem, vel etiam homo, prout est voluntarie agens propter finem.»

Itaque in operatione humana, quæ subjicitur considera- tioni scientiæ moralis, duo sunt: 1.º entitas actionis, quate- nus est quidam actus seu motus vitalis ab homine procedens; 2.º quatenus est actus ad finem sive objectum determinatum tendens, ac ex hoc moralitatem, hoc est, bonitatem et ma- litiam moralem induens. Horum primum constituit objectum *materiale* Ethicæ; alterum constituit objectum *formale* ejus- dem, quoniam *moralitas* est ratio sive *forma*, quam in præ- dictis actibus Ethica speciatim et directe considerat.

Porro, cum cognitio objecti in qualibet scientia, præter lumen rationis, quod est veluti medium sive instrumentum universale scientiæ, requirat aliquod medium veluti *speciale*, cujus ope facilius, evidenter, ac scientificè illud objectum a ratione attingatur, morali scientiæ sua quoque constant prin- cipia, nempe, propositiones illæ praxim humanarum actio- num spectantes, quæ ex sola terminorum perceptione, statim ut veræ agnoscuntur propter immediatam evidentiam, qua mentem percipiunt. Ejusmodi sunt: *Bonum est faciendum, et malum vitandum: vivere oportet secundum rationem: quod tibi non vis, alteri ne facias*, etc. Quæ principia prima ordi-

nis practici continentur habitu quodam naturali, qui *synderesis* a D. Thomas dicitur, sicut prima principia ordinis speculativi continentur habitu, qui *intelligentia* apud Scholasticos audit. Principia uniuscujusque scientiæ, ut in præcedentibus adnotavimus, appellari quoque solent a veteribus *objectum formale quo*, atque etiam *ratio sub qua* scientiæ, quatenus sunt id, *quo* ratio objectum formale scientiæ attingit, et veluti lux quædam scientiam perfundens, cui innititur intellectus in investigatione veritatum scientiæ illius.

Atque ex dictis facile colligitur: 1.º Ethicam rem et nomen *scientiæ* jure sibi vindicare, cum circa proprium ac determinatum objectum conclusiones ex primis ac certissimis principiis deducere queat; 2.º eam quoad prima principia ac conclusiones, quæ sive immediate, sive facili ratiocinio ex eisdem profluunt, omnimoda certitudine donari, ut liquet in hisce aut similibus propositionibus: *Parentes sunt honorandi: adulterium est malum: injuria non est rependenda pro beneficiis*: in quibus non minor certitudo quam in physicis et metaphysicis elucet; 3.º eam, quoad conclusiones a principiis remotiores, minus certam esse; idque non solum propter majorem distantiam a primis principiis, quod commune est omnibus scientiis, sed propter naturam propriam objecti hujus scientiæ, quod conditionibus et circumstantiis est obnoxium, quibus mutatis, mutatur quoque rectitudo moralis actus humani. Nec aliud vult D. Thomas, dum scribit 1: «Ratio practica negotiatur circa contingentia, in quibus sunt operationes humanæ; et ideo, si in communibus sit aliqua necessitas, quanto magis ad propria (specialia vel particularia) descenditur, tanto magis invenitur defectus.»

1 *Sum. Theol.* 1.ª 2.ª, q. 94, art. 4.º

§ III

Discrimen Ethicæ ab aliis.

Ethices discriminatur: 1.º a morali christiana rigurose accepta seu theologia morali, non secus ac theodicea sive naturalis theologia a theologia christiana vel revelata differt. Enimvero, differunt: 1.º *quoad subjectum*, quod quidem respectu philosophiæ moralis est *homo* quilibet, respectu vero theologiæ moralis non quilibet homo, sed *christianus*, cujus actiones dirigere ad moralem theologiam per se spectat 1; 2.º *quoad principia*, quæ in morali theologia vel revelata sunt, vel ex revelatis deducuntur; in philosophica vero solo rationis lumine habentur et agnoscuntur; 3.º *quoad naturam et originem* præceptorum, quippe præcepta moralis philosophicæ ex lege naturali tamquam ex proprio fonte derivantur; ast præcepta theologiæ moralis, qua talis, ex lege divina, ex evangelica præsertim vim et originem ducunt.

Atque ex his jam elucet, rejiciendam esse sententiam heterodoxorum quorundam et rationalistarum, qui ethicam christianam cum ethica pure philosophica identificant et confundunt 2; quandoquidem, prior principia et præcepta continet, ad quæ ratio humana ex propriis viribus nequit

1 Atque hoc sensu verum est, quod scribit Schleiermacher: «Ce que la morale chrétienne ordonne n'oblige que les chrétiens: la moral philosophique a de plus vastes prétentions: elle veut obliger tous ceux qui peuvent s'élever à la connaissance des principes philosophiques, dont elle est déduite.»

2 Eminent inter hos Kant in *Crit. Judic.*, pag. 462. De Wette, *Moral Crist.*, t. 1, p. 10. Bruch, *Manuale moral.*, pag. 10, ubi hæc scribit: «Dire: c'est le christianisme qui le commande, ou c'est la raison et la liberté qui l'ordonnent, c'est absolument la même chose.» Apud Goschler, *Diction. Enciclop. de Theol. Cathol.*, t. XVIII, pag. 216.

attingere, ut præcepta fidei, spei, charitatis, sumendi corpus Christi, etc.

Quod tamen nihil obstat, quominus ex morali christiana lux maxima affulgeat philosophicæ, prout experientia ipsa ac ex historia philosophiæ potissimum constat: homo namque, solis naturæ viribus relictus, moralem quidem scientiam colit evolvitque, sed errores non paucos et paradoxa offendit, sicut notare licet in ipsis primi subsellii ethnicis philosophis Socrate, Platone, Aristotele ¹.

2.º Ethica discriminatur a prudentia, quia illa circa moralitatem actionum humanarum in se ipsa ac in universali spectatam versatur: hæc vero actiones humanas singulares, seu prout hic et nunc exercendas, dirigit. Enimvero, ut scite habet D. Thomas, «ad moralem scientiam pertinet universale iudicium de agendis, sicut, fornicationem esse malam, furtum non esse faciendum; sed ad prudentiam pertinet recte iudicare de agilibus (operationibus) singulis, prout sunt nunc agenda.» Adde his, prudentiam vitiis et passionibus corrumpi, non item scientia moralis, quæ vigere potest in viro vitiis dedito.

3.º Tandem discriminatur Ethica a lege seu jure naturæ, cum quo quidem eam immerito confundunt, cum tamen non una ratione differant. Nam 1.º lex naturæ hominum animis cum natura inest; Ethica non per naturam habetur, sed per disciplinam acquiritur; ex quo 2.º prior in omnibus hominibus ratione utentibus reperitur; posterior in quibusdam solummodo, qui ejus studio operam dedere; 3.º Ethica bonitatem et malitiam in humanis actibus detegit et ostendit; at lex naturalis, non ostensiva tantum, sed et præcipiens bonum, et prohibens malum, existit.

¹ Qua in re bene habet Kant, dum scribit: "La maravillosa religión del Cristianismo, en su extrema sencillez, enriquece la filosofía moral con ideas morales mucho más precisas y más puras que las que ésta había podido suministrar hasta entonces." *Crit. Judic., loc. cit.*

§ IV.

De Morali independenti.

Postquam Kant edixit, quod in superiori adnotatione habetur circa claritatem puritatemque idearum moralium ad christianam religionem pertinentium, addit, *humanam rationem potuisse ac debuisse ejusmodi ideas morales per ipsam detegere ac in mundum invehere.* Quæ sane verba rationalismi continent theoriam circa *moralem independentem*, ut ajunt. Nimirum, hodierni asseclæ rationalismi et atheismi autumare solent, hominis rationem posse omnimode perfectam morum scientiam detegere ac constit uere propriis viribus, nullo habito respectu ad moralem christianam, immo vero, cum abstractione ab idea Dei.

Nos igitur, brevitati propositæ insistentes, paucis ostendemus rationis humanæ impotentiam ad hoc, ut morum scientiam constituat, quæ æque perfecta evadat atque moralis christiana, quin hujus notiones et influxum accipiat: quo semel peracto, falsitas totius systematis plene apparebit, nam si morum scientia perfecta sine moralibus notionibus et maximis christianismi nequit constitui, constitui nequit a *fortiori* absque conceptu et notione Dei. Itaque

1.º Præcipuum argumentum adversariorum illud existit: potest hodie homo rationalismi assecla morale systema æque perfectum ac christianum systema agnoscere, demonstrare et constituere: adest ergo rationi facultas et vis morum scientiam *independentem* detegendi ac constituendi. Ast vero argumentum hocce omni prorsus vi carere, ex sequentibus liquet:

a) Aliud est veritatem cognoscere seu agnoscere, aliud vero eandem *primitus detegere*: aliud est rei alicujus præstantiam, postquam semel detecta fuerit, agnoscere atque etiam evolvere; aliud vero et sane difficilius ejusmodi rem